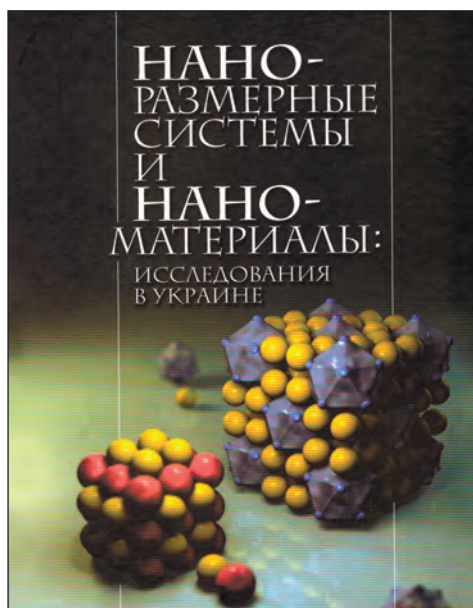

Новини академічного книговидання

Поспішаю поділитися з шановними читачами гарною новиною: три книги з виготовлених останнім часом у Видавничому домі “Академперіодика” Національної академії наук України здобули нагороди цьогорічного Міжнародного конкурсу на кращий науково-видавничий проект “Наукова книга”.

14–16 жовтня 2015 року в м. Мінськ (Республіка Беларусь) відбулась ІХ сесія Ради з книговидання при Міжнародній асоціації академії наук. У рамках програми Сесії відбувся форум “Наукова та культурна взаємодія у контексті розвитку книговидання, книгообміну та науки про книгу”, присвячений 90-річчю Центральної наукової бібліотеки імені Якуба Коласа Національної академії наук Беларусі.

Саме під час Сесії було проведено підбиття підсумків та оголошено результати важливого для наукової спільноти конкурсу “Наукова книга”. Видавничий дім “Академперіодика” НАН України номінував на конкурс три видання, і усі три одержали високі нагороди: два — у тематичних номінаціях, одне — у номінації “Гран-прі”.

У номінації “Природничі науки” першу премію отримала фундаментальна монографія за редакцією академіка НАН України *А.Г. Наумовця* “**Наноразмерные системы и наноматериалы: исследования в Украине**”. У цій книзі коротко викладено результати досліджень і розробок, виконаних інститутами НАН України у рамках Державної цільової науково-технічної програми “Нанотехнології та наноматеріали” (2010—2014). 115 підрозділів монографії згруповано у шість тематичних розділів: фізика наноструктур, технології напівпровідникових структур, діагностика наноструктур, наноматеріали, нанобіотехнології та нанохімія. Близько 800 сторінок книги описують

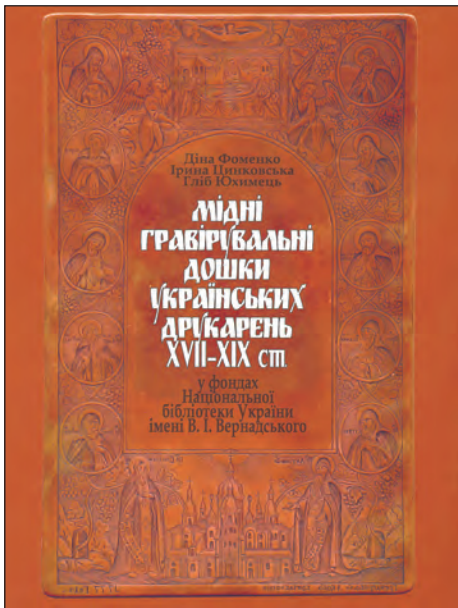
конкретні результати у вказаних галузях і свідчать про важливі здобутки вітчизняних науковців, попри непросту фінансову ситуацію в державі та науці.

Наприклад, ученими передбачено нові властивості вуглецевих наноматеріалів (нанотрубок і графена), продемонстровані широкі можливості використання органічних моношарів для керованої модифікації властивостей поверхонь, що є надзвичайно важливим для створення приладів молекулярної електроніки (у тому числі, біосенсорів), керування тертям, розуміння біологічних процесів. Важливе практичне значення для створення приладів нічного бачення мають виконані дослідження напівпровідникових квантових точок. І ще один приклад — результати робіт у царині нанобіотехнологій, у тому числі медичних: запропоновано низку нових високотехнологічних лікарських засобів для профілактики та лікування серцево-судинних, онкологічних, імунних хвороб. Показано, що, за наявності подальшої державної підтримки та завдяки створенню сприятливого інноваційного клімату, Україна зможе налагодити власне конкурентоздатне нанотехнологічне виробництво. Від себе додам, що ця монографія випущена ВД “Академперіодика” НАН України і в форматі електронної книги (придбати її можна в передплатному агентстві “Укрінформнаука”), тож доступна тепер для якнайширшого кола фахівців.

У номінації “Співдружність” першу премію отримало видання “**Международной ассоциации академий наук 20 лет**”. Це наукове видання присвячене 20-річчю створення неурядової самоврядної організації, яка нині об’єднує академії наук усіх країн СНД, В’єтнаму та Грузії — Міжнародної асоціації академії наук (МАН). До неї входять також відомі у СНД і світі наукові організації та освітні установи, що

відіграють важливу роль у розвитку і підтримці фундаментальних досліджень. Від 2003 року МААН має офіційні партнерські стосунки з ЮНЕСКО, виконує значний обсяг робіт з налагодження інформаційних потоків між академіями наук, у тому числі, забезпечує регулярне функціонування міжнародних наукових рад з низки найважливіших фундаментальних наукових напрямів, організовує спільне використання деяких унікальних наукових об'єктів. У книзі викладені матеріали з історії міжакадемічного співробітництва в радянський період, детально висвітлена історія створення МААН після розпаду Радянського Союзу. Охарактеризовані результати її діяльності, наведені фрагменти багатьох виступів ініціатора створення і незмінного президента Асоціації академіка **Бориса Євгеновича Патона**, основні документи МААН та інша корисна інформація. Видання багато ілюстроване фотографіями.

У номінації “Гран-прі” дипломом лауреата нагороджено видання “Мідні гравірувальні дошки українських друкарень XVII—XIX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського” (автори — **Д.Д. Фоменко, І.І. Цинковська, Г.М. Юхимець**). До наукового каталогу увійшли мідні гравірувальні дошки українських друкарень XVII—XIX ст. із фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, що є рідкісними і цінними пам'ятками української культури та мистецтва, які ще ніколи не були опубліковані. Це надзвичайно красиве видання з великою кількістю ілюстрацій, на яких наведено не тільки світлини самих мідних гравірувальних пластин, переважно з друкарні Києво-Печерської Лаври, але й відбитків з них, а також зображення інструментів інтролігаторів — митців, які оздоблювали стародруки. “*Можемо констатувати, що з витягненням дощок Києво-Печерської Лаври на світ Божий та їх публікацією Україна і світ дістали важливу нову інформацію про рівень культури праці граверів доби інтенсивного поширення просвітницьких ідей в Україні. Це дорівнює науковому відкриттю, котре вносить важ-*

ливі додаткові частини в розуміння історії, мистецтва і релігії”, — читаємо у передмові доктора мистецтвознавства і філософських наук, доктора богословських наук, професора, академіка Академії наук вищої освіти України **Дмитра Власовича Степовика**.

Каталог буде корисним дослідникам історії української культури, мистецтвознавцям, мистцям, реставраторам, історикам, мовознавцям, літературознавцям, працівникам музеїв, бібліотек і широкому колу шанувальників мистецтва.

Хочеться також привернути увагу до кількох цікавих книг академічного видавництва “Наукова думка”, підготовлених працівниками Національної академії наук України.

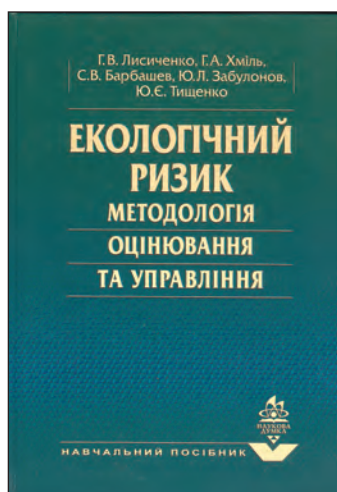

Почнемо з ґрунтовного аналізу наукової спадщини **Михайла Івановича Туган-Барановського**, 150 років від дня народження якого виповнилось у 2015 році. У книзі “**М.І. Туган-Барановський: вчений, громадянин, державотворець**”, підготовленої великим колективом науковців ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України” та багатьох інших вітчизняних наукових та освітніх закладів, висвітлені життя, наукова та громадсько-політична діяльність цього видатного українського вченого-економіста, одного з засновників Української академії наук, активного творця академічної науки як інституту державності.

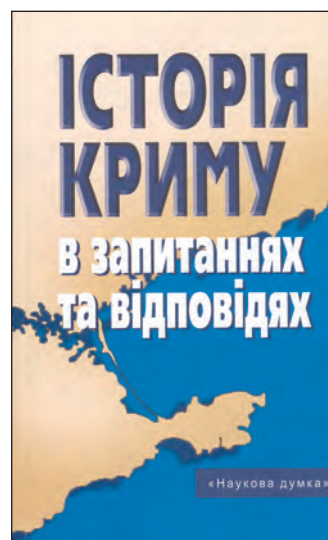
Роль **М.І. Туган-Барановського** (1865—1919) в розвитку економічної думки визначається, перш за все, “започаткуванням ендогенної теорії економічного розвитку, що пояснювала природу періодичних промислових криз, — пише у передмові до видання академік НАН України **В.М. Гесьць**, — новаторський підхід ученого до розкриття циклічного характеру суспільного відтворення відкрив можливості ґрунтовного дослідження економічної кон'юнктури та формування на цій основі нового наукового напрямку — економічного прогнозування. Саме М. Туган-Барановський вперше в світовій науці розкрив інвестиційно-інноваційний механізм

як рушій економічної динаміки. Йому належить пріоритет у розробленні теорії паперових грошей та обґрунтуванні наукових основ монетарної політики. Світове визнання отримали синтетична концепція цінності, соціальна теорія розподілу, вчення про кооперацію”.

У книзі розкрито прогностичний потенціал та актуальність ідей ученого у контексті сучасних суспільно-політичних та економічних викликів, що постали перед українським суспільством. Вміщено у виданні також надзвичайно цікаві спогади видатних сучасників М. Туган-Барановського про нього — *Н.Д. Кондратьєва, М.В. Птухи, К.Г. Воблого, О.М. Анциферова*, наведено бібліографію праць ученого та перелік основних видань про нього, тож книга стане у пригоді не лише економістам, а й усім, хто цікавиться вітчизняною інтелектуальною спадщиною та історією науки.

Для широкого кола фахівців, які цікавляться проблемами екологічної та радіаційної безпеки, безперечно цікавим буде перший український навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів “**Екологічний ризик: методологія оцінювання та управління**”. Посібник укладений науковцями ДУ “Інститут геохімії навколишнього середовища” НАН України та рекомендований до впровадження у навчальний процес вченою радою Одеського національного політехнічного університету в 2014 році. На його сторінках систематизовано викладено теорію і практику оцінювання екологічних ризиків, розглянуто основні джерела екологічної небезпеки, сформульовано поняття екологічного ризику як міри цієї небезпеки. Охарактеризовано практичні підходи в оцінюванні екологічних ризиків і прогнозування стану навколишнього середовища. Окремі розділи присвячені радіаційному ризику та його оцінюванню, а також ризикам, пов’язаним з відходами ядерно-паливного циклу. Описано методи оцінювання ризиків виникнення аварій на об’єктах підвищеної небезпеки та засади управління екологічними ризиками, приділено увагу нормативно-правовим аспектам регулювання ризику і безпеки. До всіх розділів укладено запитання та завдання для самоконтролю. Доповнює видання детальний перелік використаної та рекомендованої літератури.

І на останок — цікаве актуальне видання, підготоване в стислі терміни колективом науковців Інституту історії України НАН України — “**Історія Криму у запитаннях і відповідях**”. Виданий цього року довідник подає безліч цікавих наукових фактів та міркувань фахівців-істориків, традиційних оцінок та інтерпретацій, але завдяки науково-популярній формі та стилю викладу матеріалу є доступним для якнайширшої аудиторії. У коротких, на дві-чотири сторінки, статтях викладено відповіді на понад 120 запитань. Чи можна стверджувати, що історія України починається з Криму? Як відображали Крим на стародавніх картах? Які сучасні етноси утворилися на півострові, якими мовами вони писали й розмовляли? Скільки разів Росія анексувала Крим? Яке місце посідав Крим у науковому ландшафті України? Відповіді на це згруповані у розділ “Загальні питання”. Більший розділ “Крізь віки” висвітлює найцікавіші питання історії Криму та його зв’язків з іншими частинами України в античну й середньовічну добу, новий та новітній час. Починається він питанням “Що нам відомо про перших мешканців Криму?” та, виясковуючи окремі фрагменти історичної мозаїки, доходить питання “Який міжнародно-правовий потенціал має Україна для боротьби за повернення контролю над Кримом?” Адже, як зазначає відповідальний редактор видання академік НАН України *В.А. Смолій*, “*Історія Криму та народів, що складають його сьогоденне етнічне обличчя, невичерпна. У ній багато ще недослідженого, багато й такого, що вже ніколи не буде дослідженням унаслідок відсутності або цілеспрямованого знищення джерел. Однак і того, що достеменно відомо нині, достатньо, щоби стверджувати: у причорноморському цивілізаційному просторі Крим і південно-західні руські (згодом — українські) землі перебували в одній системі координат*” і попереду “*складна і копітка робота вчених над реконструкцією та поглибленим вивченням непростих питань історії України та її невід’ємної частини — Криму*”. ■

Анна Радченко
канд. геол. наук, заступник директора
ВД “Академперіодика” НАН України